

NĚKTERÁ VÝZNAMNÁ USTANOVENÍ
MASSACHUSETTSKÉHO „ZÁKONÍKU SVOBOD“

НЕКОТОРЫЕ ЗНАЧИТЕЛЬНЫЕ ПОСТАНОВЛЕНИЯ
МАССАЧУСЕТСКОГО „КОДЕКСА СВОБОД“

EINIGE BEDEUTUNGSVOLLE BESTIMMUNGEN
DES MASSACHUSETTSISCHEN „BODY OF LIBERTIES“

STANISLAV BALÍK

Massachusettský „Zákoník svobod“ (*Body of Liberties*), který autor této stati zpracovává ve větší práci, patří thematicky do právní historie Spojených států amerických, jež je součástí přednášek o dějinách státu a práva na našich právnických fakultách.

Dějiny státu a práva Spojených států amerických nebyly u nás až do nedávna ani přednášeny ani soustavněji vědecky zpracovávány. Máme k dispozici převážně jen drobné články, stati, kapitoly a poznámky v odborných časopisech právnických, učebnicích atd. Větší monografická zpracování této látky se vyskytují jen poskrovnu. Všechny tyto drobné i větší stati či práce — nemělo by smyslu je zde vyjmenovávat — by stěží mohly postačit jako pevnější východisko pro vědecké zpracování amerických právních dějin. Vědecká práce v americké právní historii se tedy musí zcela přirozeně opírat především o americké prameny a o kritické studium právně historické a právnické literatury americké a západoevropské, pokud pojednává o této problematice a pokud je vůbec dostupná. Na neposledním místě pak je možno čerpat mnoho cenných poznatků a závěrů ze spisů klasiků marxismu-leninismu, z právně historických prací sovětských autorů, z marxistických prací Fosterových a j. Zejména v pracích klasiků marxismu-leninismu najdeme nejednu velmi přílehlavou poznámku o tom či onom zařízení amerického práva, nemluvě o tom, že klasikové věnovali vůbec velkou pozornost americkým otázkám. Řada těchto prací, ať už jde o spisy klasiků či právních historiků sovětských nebo jiných marxistických autorů, je u nás dostupná buď v českém překladu nebo v jiném jazyce.

O zařazení dějin státu a práva Spojených států amerických do přednášek na právnických fakultách jsme se už zmínili. Pedagogický úkol vyučovat tomuto úseku obecných dějin státu a práva vyvolal vzápětí také úkol vědecký, totiž postupné zpracovávání dějin státu a práva Spojených států amerických především

pro účely vyučovací. Kromě toho i z politických důvodů je třeba věnovat větší pozornost právní historii Spojených států amerických, které jsou v dnešní době přední imperialistickou velmocí. Pozornost při zpracovávání se pak musela od počátku zaměřit na ty úseky, které nejsou buď vůbec zpracovány nebo jsou zpracovány nedostatečně či nesprávně.

Jedním z takových úseků, kterým je třeba věnovat pozornost, jsou dějiny státu a práva Spojených států v raném koloniálním období. Bez kritického rozboru státu a práva v tomto období by nebylo možno pochopit a správně zhodnotit ani jejich pozdější vývoj.

Klíčovou otázkou v raných dějinách amerického práva je „Zákoník svobod“, který silně ovlivnil soudobé zákonodárství celé skupiny novoanglických kolonií i jejich pozdější právo. Byl vydán v přední novoanglické osadě Massachusetts (název vznikl z indiánského „Massad-chu-es-et“, tj. „Velký kopec — malé místo“).¹⁾ Osadu založili koncem 20. let XVII. stol. (rozptýlená bělošská sídla zde ovšem byla už před tím) kolonisté Massachusettské společnosti, která vznikla r. 1628, kdy skupina puritánů (Endicott, Rosewall aj.) koupila od „Rady pro Novou Anglii“ pozemky pro budoucí massachusettskou kolonii. Dne 4. března 1629 dostala pak společnost od krále ustavovací listinu (chartu), která ji opravňovala založit osadu v Nové Anglii.²⁾ Charta upravovala podrobně práva a povinnosti společnosti, pravomoc a vzájemný vztah jejích orgánů a jiné důležité otázky. Společnost se měla nadále nazývat „Vladař a Společnost Massachusettské zátoky v Nové Anglii“ (*The Governor and Company of the Massachusetts Bay in New England*). Růst této kolonie byl pozoruhodný. První kolonisté byli vysláni už v létě 1628 a za 10 let od r. 1630 do r. 1640 vzrostl jejich počet na 20.000 osob.³⁾ I když je třeba brát tyto údaje s určitou zdrženlivostí, přece je nepochybné, že kolonie rostla značně rychle. Massachusetts předstihl starší osadu Nový Plymouth (založenou r. 1620 kolonisty z „Mayflower“) a stal se vedoucí osadou v Nové Anglii. Je tedy pochopitelné, že byl v této době jakýmsi vzorem pro sousední kolonie (Connecticut, New Haven a pod.), i když to nebylo zcela bez výhrad. V právu se tento vliv Massachusetts projevil tím, že např. právě „Zákoník svobod“ posloužil řadě novoanglických osad jako vzor k vydání jejich vlastních zákoníků. A to tím spíš, že „Zákoník svobod“ nebyl pouhým shrnutím dosavadního massachusettského práva. Protože vznikl na samém počátku anglické buržoasní revoluce, na kterou úzce navazuje, je v něm řada pokrokových ustanovení a zásad, o jejichž uskutečnění usilovaly pokrokové síly v Anglii dlouho před revolucí a které pak prosadily teprve během revoluce silou zbraní. Na druhé straně obsahuje taková ustanovení a zásady,

¹⁾ J. Matoušek, Spojené státy americké, Praha, 1948, str. 532.

²⁾ B. P. Poore, Federal and State Constitutions, Colonial Charters, and other Organic Laws of the United States, č. I, 2. vyd., Washington, 1878, str. 932 n.

³⁾ W. Wilson, Dějiny amerického lidu, I, str. 82; J. S. Barry, History of Massachusetts, I, Boston, 1855, str. 214, říká, že za 15 let před svoláním Dlouhého parlamentu se přistěhovalo 20.000 lidí.

kteřé dokazují, že „virtuosové střízlivého protestantismu, novoangličtí puriténi“⁴⁾ (v našem případě massachusettsští) nesdíleli jen pokrokové a revoluční názory anglických puritánů, ale také jejich zpátečnické názory a teorie.

I.

„Zákoník svobod“ byl přijat zákonodárným shromážděním (*General Court*) massachusettským v prosinci 1641. Znění zákoníku bylo rozmnoženo jen v nevelkém počtu rukopisů, které se později ztratily. Rukopis „Zákoníku svobod“ (snad soudobý, snad pozdější) byl nalezen teprve ve dvacátých letech XIX. stol. F. C. Grayem, který ho r. 1843 uveřejnil ve „Sbírkách Massachusettské historické společnosti“.⁵⁾ Do té doby byl americkým historikům neznám, což vedlo k nesprávným představám o raném massachusettském zákonodárství.

Shodou okolností totiž vyšel r. 1641 spisek neznámého vydavatele nazvaný „Stručný obsah zákonů Nové Anglie, jak jsou nyní ustaveny. Tištěno v Londýně 1641“.⁶⁾ Spisek obsahoval návrh zákoníku, předloženého r. 1636 massachusettskému zákonodárnému shromáždění bostonským duchovním Johnem Cottonem, a známého jako „Mojžíšovy soudní zákony“ (*Moses his Judicalls*).⁷⁾ Vydavatel, kterému tento Cottonův návrh byl znám už dříve, vydal jej patrně pod dojmem zpráv o přijetí zákoníku (rozuměj „Zákoníku svobod“) v Massachusetts r. 1641.⁸⁾ Jak ukazuje název, domníval se zřejmě, že starý Cottonův návrh („Mojžíšovy soudní zákony“) se stal zákonem, a že platí pro celou Novou Anglii. Nesprávnost těchto předpokladů vyložil přesvědčivě již zmíněný Gray. Ve své studii r. 1843 dokázal: 1) že Cottonův návrh z r. 1636 („Mojžíšovy soudní zákony“) nebyl přijat a 2) že ani v případě přijetí nemohl platit pro celou Novou Anglii, kde každá kolonie měla své vlastní právo, svůj vlastní právní řád.⁹⁾

O 14 let později r. 1655 vyšel v Londýně další spisek pod názvem „Stručný obsah zákonů a vlády, v němž je možno vidět jako v zrcadle moudrost a dokonalost vlády Kristova království, vhodné pro stát nebo formu vlády ve světě, který není protikřesťanský a tyranský. Sebrán a uspořádán do následující soustavy zbožným, důstojným a znalým duchovním Mr. Johnem Cottonem z Bostonu za jeho života a předložený zákonodárnému shromáždění Massachusetts. A nyní vydaný

⁴⁾ K. Marx, Kapitál, I, Praha, 1953, str. 793.

⁵⁾ F. C. Gray, Remarks on Early Laws of Massachusetts Bay; with the Code adopted in 1641, and called The Body of Liberties, now first printed. v Collections of Massachusetts Historical Society, 3. serie, sv. VIII, str. 191 n.

⁶⁾ „An Abstract of the Lawes of New England as they are now established. Printed in London 1641“. Srv. Gray, str. 191; Felt, Ecclesiastical History of New England, I, Boston, 1855, str. 263; R. B. Morris, Studies in the History of American Law, New York, 1930, str. 28.

⁷⁾ O projednávání návrhu v zákonodárném shromáždění viz Winthrop's Journal „History of New England“ 1630—1649. Vydal J. K. Hosmer, I, New York, 1908, str. 196 (k datu 25. října 1636). Totožnost „stručného obsahu . . .“ s Cottonovým návrhem („Mojžíšovy soudní zákony“) prokázal W. C. Ford v Proceedings of the Massachusetts Historical Society, 2. serie, XVI, str. 274.

⁸⁾ Gray, str. 194.

⁹⁾ Gray, str. 192 a 194.

po jeho smrti Williamem Aspinvalem. Izaiáš, 33. 22. Hospodin jest soudce náš, Hospodin ustanovitel práv našich, Hospodin král náš, onť spasí nás. Londýn 1655.¹⁰⁾ Aspinvalovo vydání se vyvarovalo obou uvedených věcných chyb předchozího vydání. V názvu se už nemluví o zákonech Nové Anglie (rozuměj platných pro Novou Anglii) a z předmluvy je patrné, že Cottonův návrh zákoníku nebyl přijat. Přesto však později nedostatečně kritický rozbor obou londýnských vydání Cottonova návrhu (1641, 1655) a Winthropova cenného deníku „Dějiny Nové Anglie“ 1630—1649, i ztráta rukopisů „Zákoníku svobod“ způsobily, že Cottonův návrh — ony proslulé „Mojžíšovy soudní zákony“ z r. 1636 — se pokládal za onen zákoník z r. 1641, o němž mluví Winthrop.¹¹⁾ Tento omyl vyvrátil teprve Gray, který prokázal nesporně, že zákoníkem z r. 1641, o němž se zmiňuje Winthrop, je „Zákoník svobod“, a že jeho návrh připravil pro massachusettské zákonodárné shromáždění pastor Nathaniel Ward,¹²⁾ právník znalý obecného práva (*common law*).¹³⁾ Grayovy závěry byly obecně přijaty.

Wardův návrh zákoníku byl dokonalejší než návrh Cottonův. Vedle Wardova odborného vzdělání právníckého měly nepochybně vliv i podstatně jiné politické poměry. V době, kdy Cotton předkládal svůj návrh, vládl v mateřské zemi král už několik let bez parlamentu a ke koloniím obracel pozornost zvláštní výbor pro kolonie v čele s arcibiskupem Laudem, který chtěl rozšířit královskou vládu i na kolonie. R. 1641 už v Anglii probíhala buržoasní revoluce, vývoj se schyloval k občanské válce a král neměl možnost zasahovat do záležitostí kolonií. Massachusettští puritáni se mohli opřít o parlamentní tábor v mateřské zemi. Změněná situace se projevila i na „Zákoníku svobod“, a to nejen v jeho spěti s revolucí, nýbrž i v tom, že právě v nejdůležitějších otázkách měli massachusettští kolonisté volnější ruce než puritáni v Anglii.

Revoluční síly v Anglii usilovaly o odstranění feudalismu v zájmu buržoasie a nové šlechty. Kolonisté v Massachusetts sledovali stejný cíl, jak je to patrné z řady ustanovení úvodní části „Zákoníku svobod“. Vybíráme dvě nejdůležitější: článek 10 (zrušení některých feudálních povinností) a článek 9 (monopoly). Při jejich rozboru je třeba přihlížet k některým důležitým souvislostem. Především k tomu, že „Zákoník svobod“ navazuje na program anglické buržoasní revoluce, jak jsme se už o tom zmínili. Massachusettští kolonisté však také přihlíželi pozorně k dosavadnímu průběhu a dosaženým výsledkům boje za zrušení feudálních povinností a monopolů, který probíhal v Anglii po celá desetiletí před

¹⁰⁾ „An Abstract of Laws and Government, wherein as in mirror may be seen the wisdom and perfection of the Government of Christ's Kingdom, accomodable to any State or form of Government in the world, that is not antichristian and tyrannical. Collected and digested into the ensuing method by that godly, grave and judicious divine Mr. John Cotton of Boston in New England in his lifetime, and presented to the General Court of Massachusetts. And now first published after his death, by William Aspinvall. Isa. 33, 32. Jehovah is our Judge, Jehovah is our Lawgiver, Jehovah is our King, he will save us. London, 1655. „Srv. Gray, str. 192.

¹¹⁾ Winthrop's Journal, II, str. 48—49.

¹²⁾ Gray, str. 192. Opírá se o zápis ve Winthropově deníku (Winthrop's Journal, II, str. 49).

¹³⁾ Winthrop's Journal, II, str. 49.

revoluci. Tyto problémy jim byly nepochybně dobře známy. Nesmíme zapomenout, že zejména v případě vedoucích massachusettských osobností jde o lidi dobře znalé anglických poměrů i anglického práva. Protože někteří z nich přijeli do Massachusetts teprve nedávno, byly jejich svazky s mateřskou zemí velmi silné a všestranné a jejich zájem o dění v Anglii byl velmi živý.¹⁴⁾ Nesmíme ovšem zapomínat na druhé straně na to, že massachusettsští puritáni vycházeli při vypracování zákoníku také z konkrétních podmínek a poměrů kolonie. Nejde tedy o mechanické napodobení anglického vzoru, nýbrž o celkem obratné promítnutí revolučního programu anglických puritánů na vlastní poměry a podmínky a jeho přizpůsobení těmto podmínkám. Tím pak lze také vysvětlit onu určitou odlišnost v řešení stejných otázek, jak to konečně ještě ze srovnání uvidíme. Nyní však přistoupíme k rozboru obou uvedených článků.

II.

První z nich, čl. 10 stanovil:

„Všechny naše pozemky a dědiny budou svobodné od všech převodních a povolovacích poplatků při zcizování, od úmrtného, od nároků z poručenství, od poplatků propouštěcích, za užitky prvního roku, od břemen roku a dne v důsledku lenních provinění, od nároků odúmrtních i nároků pro delikty, od nároků v případě smrti rodičů a prarodičů, ať jde o smrt přirozenou, způsobenou nehodou nebo v důsledku rozsudku soudního.“¹⁵⁾

Protifeudální ráz tohoto ustanovení je na první pohled patrný. „Zákoník svobod“ jím úzce navazuje na boj za zrušení feudálních povinností a omezení, za odstranění feudálních výrobních vztahů v zemědělství, který probíhá v Anglii zcela zjevně už od počátku vlády Stuartovců.

Marxistický rozbor tohoto boje a jeho průběhu podal v nejnovější literatuře sovětský historik Barg.¹⁶⁾ Jak uvádí, žádala sněmovna obcí (*House of Commons*) na samém počátku Jakubovy vlády bez úspěchu sněmovnu lordů o projednání otázky tzv. poručenského soudu (*Court of wards and liveries*), který měl na starosti vybírání feudálních poplatků ve prospěch krále.¹⁷⁾ R. 1604 žádala sněmovna obcí o královo svolení k vypracování a předložení návrhů týkajících se rytířské držby půdy (*tenure by knight's service*). Z pokynů daných členům komise pro jednání se sněmovnou lordů bylo zřejmé, že sněmovna obcí žádá zrušení rytířské

¹⁴⁾ Srv. k tomu Winthrop's Journal, II, str. 42.

¹⁵⁾ „All our lands and heritages shall be free from all fines and licences upon Alienations, and from all hariootts, wardships, Liveries, Primer-seisins, yeare day and wast, Escheates, and forfeitures, upon the deaths of parents or Ancestors, be they naturall, casual or Juditiall.“ Viz *Ameri-Historical Documents*, 1000—1904. Vyd. Ch. W. Elliot, New York, 1910, str. 68. Český překlad viz J. Tureček aj., Výbor z textů ke studiu obecných dějin státu a práva, I. vyd., Praha, 1956, str. 348. Přehled úvodní části „Zákoníku svobod“ a některých jiných ustanovení viz tamtéž, str. 346 n.

¹⁶⁾ M. A. Barg, Anglijskaja revolucija i sud'by krest'janskogo zemlevladienija. (O tak nazyvajemoj „otmněné rycarského držení“). Ve sborníku *Srednie věka*, red. L. A. Kosminskogo aj. Vyp. V, Moskva, 1954, str. 32 n.

¹⁷⁾ Barg, str. 42.

držby nabyté přímo od krále (*in capite*) a břemen s ní souvisících za přiměřenou náhradu. Sněmovna lordů návrh zamítla a doporučila sněmovně obcí, aby se zdržela dalšího projednávání této otázky.¹⁸⁾ R. 1610 předložila sněmovna obcí návrh nazvaný „Pamětní spis, týkající se Velké smlouvy s Jeho Veličenstvem, vztahující se k držbám s povinnostmi...“¹⁹⁾ Navrhovalo se v něm: 1) zrušení rytířské držby půdy (ať nabyté už přímo od krále nebo jiného feudála) a její přeměna ve svobodnou držbu podle obecného práva (*free and common soccage*), která „znamenalala nejmenší feudální svazek mezi držitelem a lordem a nejvíce se přibližovala k soukromému vlastnictví“²⁰⁾; 2) v souvislosti s tím se dále navrhovalo zrušení všech jen poněkud významnějších povinností, břemen a poplatků za náhradu. V konečných důsledcích směřoval návrh sněmovny obcí k přeměně feudálního vlastnictví půdy na vlastnictví buržoasní.²¹⁾ Králi mělo být kromě navrhované náhrady zachováno právo na „pomoc“ (*aid*) ve výši 25.000 liber šterlinků.²²⁾ Po delším jednání s králem nebyl ani tento návrh přijat. Třídní omezenost návrhu reformy z r. 1610 spočívala v tom, že měla být sice zrušena rytířská držba půdy a nejvýznamnější povinnosti s ní souvisící, zároveň však měly zůstat nedotčeny a nezměněny feudální povinnosti anglických rolníků.²³⁾

Tato třídní omezenost návrhu z r. 1610 i pozdějšího polovičatého řešení práv k půdě v revoluci (byla zrušena jen rytířská držba půdy a povinnosti s ní spojené) je ještě patrnější ve srovnání s čl. 10 „Zákoníku svobod“. Jak návrh reformy z r. 1610, tak ordonance obou sněmoven anglického parlamentu z r. 1646 ponechaly beze změny např. tíživou instituci „úmrtného“ (*heriot*), spočívající v tom, že feudální pán měl právo na nejlepší věc či nejlepší dobytče zesnulého rolníka, ačkoli kromě toho mu dědic musel platit ještě poplatek z nápadu dědictví (*fine on descent*).²⁴⁾ „Zákoník svobod“ tuto instituci zrušil. Podobně tomu bylo i v jiných případech. Nejdůležitější rozdíl však spočíval v tom, že v Anglii šlo o zrušení rytířské držby půdy a o její přeměnu na svobodnou držbu podle obecného práva, kdežto v Massachusetts, kde rytířská držba půdy neexistovala a kde podle charty z r. 1629 byla půda „... ve svobodné držbě podle obecného práva (*in free and common Soccage*)“²⁵⁾ šlo především o odstranění těch feudálních povinností a institucí, které s ní byly spojeny.²⁶⁾ Zajímavé na řešení práv k půdě je i to, že

¹⁸⁾ Barg, Tamtéž, str. 42 n. Srv. k tomu také „Apology of the House of Commons 20 June, 1604“ v *Select Statutes and other Constitutional Documents...* of Elisabeth and James I. Vydal G. W. Prothero, 4. vyd., Oxford, 1913, str. 291 n.

¹⁹⁾ „Memorial concerning the Great Contract with his Majesty touching tenures, with the dependants...“ v Prothero, str. 395—396.

²⁰⁾ Barg, str. 42.

²¹⁾ Srv. Barg, str. 45.

²²⁾ Prothero, str. 396 (Memorial...).

²³⁾ Prothero, str. 396 (Memorial...).

²⁴⁾ E. Jenks, *A Short History of English Law*. 2. opravené vydání, Londýn, 1920, str. 34. K instituci „úmrtného“ srv. *Stephen's Commentaries on the Laws of England*. Vydal J. Stephen. Sv. I, 7. vyd., Londýn, 1874, str. 221, 629.; W. Holdsworth, *A History of English Law*, III, 5. vyd., Londýn, 1942, str. 57.

²⁵⁾ Poore, I, str. 933.

²⁶⁾ O povinnostech s ní souvisících viz blíže *Stephen's Commentaries*, I, str. 205 n.

massachusettsští puritáni zrušili zmíněné feudální povinnosti a instituce už r. 1641, zatím co v Anglii se tak stalo teprve r. 1646 v souvislosti se zrušením poručenského soudu. První krok ke zrušení feudálních povinností souvisejících s rytířskou držbou učinil parlament v Anglii ovšem poněkud dříve, r. 1643 zřízením výboru, který měl připravit: 1) návrh zákona o zrušení králova poručnictví (*wardship*) nad nezletilými dědici osob, které padnou ve válce jako stoupenci parlamentu a 2) prohlášení o otázce poručenství v celku.²⁷⁾ Tato otázka byla v Anglii zvláště důležitá, protože král, pokládáný za nejvyššího a jediného vlastníka veškeré půdy, vykonával z tohoto titulu poručenství nad všemi nezletilými dědici svých vasalů. Z tohoto poručenství králi plynuly značné příjmy, vybírané prostřednictvím poručenského soudu (*court of wards and liveries*). Kromě toho měl král rozsáhlou pravomoc nad dědici a jejich majetkem. Podobně byla upravena také instituce poručenství bezprostředních králových vasalů nad dědici jejich leníků.

III.

Další ustanovení „Zákoníku svobod“, o kterém budeme mluvit, se týkalo monopolů. Tato otázka byla upravena čl. 9, kde se praví: „Nebudou mezi námi poskytovány a dovolovány žádné monopoly, leč u takových vynálezů, které jsou prospěšné zemi, a jen na krátkou dobu.“²⁸⁾

Jde o problematiku význačnou v ekonomickém vývoji mateřské země a jejích kolonií. Proto si všimneme podrobněji jejího právního vývoje v Anglii.

Monopoly v XVI. a XVII. století vyrostly za podmínek rozkládajícího se feudálního řádu. Na konci Alžbětiny vlády a za Stuartovců nebyly v podstatě ničím jiným, než výlučným právem jednotlivců nebo společenství na výrobu určitého zboží (např. mýdla) nebo na obchodování s ním.²⁹⁾ Toto výlučné právo (monopol) na výrobu nebo obchod udělovala koruna, která také monopoly chránila jako svou výsadu (*prerogativu*). Protest proti monopolům se stíhal jako projev nespokojenosti s královskou mocí.³⁰⁾

Soustava výrobních (průmyslových) monopolů, označovaných v literatuře jako „průmyslová monopolní povolení“ (*industrial monopoly licences*),³¹⁾ se začala vytvářet teprve za Alžběty. Výrobní (průmyslové) monopoly, které časově předcházejí monopolům obchodním, souvisí se vznikem patentního práva. Původně totiž byly monopoly formou ochrany nového vynálezu v zájmu vynálezce.

²⁷⁾ Barg, str. 48—49. Srv. dále Anglijskaja buržuasnaja revolucija XVII veka. Red. E. A. Kosminskogo. Sv. I. Moskva, 1954, str. 402.

²⁸⁾ „No monopolies shall be granted or allowed amongst us, but of such new Inventions that are profitable to the Countrie, and that for a short time.“ Viz American Historical Documents str. 68. Český překlad viz J. Tureček aj., Výbor z textů, str. 348.

²⁹⁾ Srv. řeč Francise Bacona ve sněmovně obcí r. 1601 v Prothero, str. 112, A. L. Morton, Dějiny Anglie, Praha, 1950, str. 161; Stephen's Commentaries..., IV, str. 266. K otázce monopolů za kapitalismu viz práce klasiků marxismu, zejména Leninovo dílo „Imperialismus jako nejvyšší stadium kapitalismu“, Praha, 1949.

³⁰⁾ Holdsworth, IV, str. 347.

³¹⁾ Holdsworth, IV, str. 345.

Vynálezcovy zájmy chránily tím: 1) že mu dávaly právo vynalezenou věc po určitou dobu vyrábět a tak ji hospodářsky zužitkovat a 2) že současně s tím byli po tuto dobu všichni ostatní vyloučeni z výroby dotyčné věci. Pohnutkou k poskytování takové ochrany nebyl zdaleka jen vynálezcův zájem, nýbrž především — alespoň v určitém období — zájem královské moci na rozvoji hospodářství. Proto se k udělení výrobního (průmyslového) monopolu z počátku vyžadovalo, aby osoba, které byl poskytnut (monopolista), zavedla výrobu (výrobní postup) dříve v zemi neznámou. Monopolistovi se ukládalo zpravidla, že musí během stanovené doby zavést tuto novou výrobu a vyrobit určité minimální množství výrobků. Byl povinen zaměstnávat a vyučít anglické poddané. Zprvu tedy měly monopoly napomáhat rozvoji anglického průmyslu a hospodářství zaváděním nových výrobních způsobů a vytvářením nových výrobních odvětví.³²⁾ V tomto směru sehrály nepochybně pokrokovou úlohu. Později se však podmínky změnily. Výrobní (průmyslové) monopoly se rozšířily na všechna nebo téměř všechna průmyslová odvětví (včetně již dříve zavedených, tradičních odvětví). Vedle výrobních (průmyslových) monopolů se objevily také monopoly obchodní. Za zmíněné situace se změnila i povaha výrobních (průmyslových) monopolů. Dříve se výlučné právo vyrábět nějakou věc týkalo pouze nových vynálezů, kdežto později se rozšířilo i na ostatní předměty. Tím odpadá ve většině případů ochranná funkce monopolu. Rovněž okruh monopolistů se podstatně rozšířil. Původně mohl dostat výlučné právo (monopol) na výrobu jen vynálezce, kdežto později si je mohl koupit každý, kdo měl potřebné prostředky, postavení nebo styky. V této pozdější podobě sloužily monopoly jako prostředek k soustředění výroby či obchodu v rukou omezeného počtu společností nebo jednotlivců, převážně z řad vyšší feudální šlechty nebo kupců.³³⁾ Ostatní výrobci nebo obchodníci byli z výroby nebo z obchodu vyloučeni. Monopoly se tak staly vážnou překážkou dalšího rozvoje výrobních sil v Anglii. To nezbytně muselo vést k boji proti monopolům, vedenému buržoasií, která měla životní zájem na svobodě obchodu a průmyslového podnikání. Její boj proti monopolům „... byl tedy bojem za svobodný kapitalistický vývoj, který zastaralý politický režim rdousil.“³⁴⁾

Boj za zrušení monopolů propukl v posledních letech Alžbětiny vlády r. 1597. Předtím sice došlo k projevům nespokojenosti, avšak tentokrát nabyla věc vážnější povahy. Parlamentní rozpravu o monopolech však odvrátil královnin slib, že monopoly budou přezkoumány, zda neodporují zákonům.³⁵⁾

V listopadu 1601 došlo k novému, ostřejšímu útoku proti monopolům. Řada členů sněmovny obcí ostře kritisovala monopoly a žádala zjednaní nápravy. Francis Moore na příklad prohlásil, že monopol „... dává veškerý zisk do soukromých rukou a důsledkem toho všeho je žebrota a zbídačení poddaných ... žádný

³²⁾ Holdsworth, IV, str. 345.

³³⁾ Anglijskaja buržuasnaja revolucija ... I, str. 65.

³⁴⁾ Morton, str. 161.

³⁵⁾ Holdsworth, IV, str. 347—348.

z královnin aktů“ — řekl dále — „není poddaným nenáviděnější nebo nebezpečnější pro obecné blaho než propůjčování těchto monopolů.“³⁶⁾ Zájmy koruny hájil Francis Bacon, který ve své skvělé, teoreticky zajímavé řeči podal mimo jiné také charakteristiku jednotlivých druhů monopolů. Právo koruny prodávat monopoly obhajoval jako královskou výsadu (*prerogativu*). „Královna jako náš svrchovaný pán (*sovereign*)“ — řekl — „může svobodně rozšiřovat a omezovat svou výsadu, to jest, má moc svými patenty osvobodit věci, omezené statutárním právem nebo jinak. A svou výsadou může omezit věci, které jsou svobodné.“³⁷⁾ Na obhajobu koruny také uvedl, že některé monopoly byly po r. 1597 podrobeny šetření a zrušeny.³⁸⁾ Pokud jde o zkoumání zákonnosti monopolů, šetření prováděly: a) soudy obecného práva na základě žaloby pro rušení vlastnictví (*action of trespass*); b) finanční komora (*Exchequer*) na základě žaloby královského nejvyššího prokurátora (*attorney general*) a c) koruna na základě petice, podané přímo královně. Všechny tyto orgány mohly nezákonný monopol zrušit.³⁹⁾ Konečně se Bacon ve své řeči postavil na stanovisko, uplatněné později v zákoně proti monopolům z r. 1624 (čl. 9), že výlučné právo na výrobu nebo obchod, dané společností nebo sdružením, není monopolem. O monopolech lze mluvit jen tehdy, je-li výlučné právo poskytnuto jednotlivci.⁴⁰⁾ Královské moci se i v r. 1601 podařilo odvrátit nebezpečí za cenu určitých ústupků. Parlament sice připravovaný zákon o monopolech nepřijal, avšak královna se zavázala, že všechny monopoly budou podrobeny šetření. Některé měly být zrušeny, jiné na čas zbaveny působnosti. V zásadě neměl být žádný monopol uskutečňován dříve, dokud nebylo šetřením zjištěno, že neodporuje ani právu, ani blahu lidu.⁴¹⁾ Tedy ani r. 1601 nebyla otázka monopolů vyřešena s konečnou platností.

Zápas mezi stoupenci monopolů na jedné straně a stoupenci svobodného obchodu na druhé straně pokračoval i za Stuartovců (Jakuba I. a Karla I.). Tak např. r. 1604 kritisoval monopoly ve sněmovně obcí Sir Edwin Sandys, který prohlásil, že veškeré zboží království je v rukou ne více než 200 lidí.⁴²⁾

Otázkou monopolů se zabývaly i pozdější parlamenty. Určitého úspěchu dosáhli odpůrci monopolů teprve r. 1624 přijetím zákona o monopolech.⁴³⁾

Článek 1 tohoto zákona zrušil všechny monopoly obchodní či výrobní (*for the sole buying, selling, making, working or using*) jako odporující zákonům království. Výjimky byly upraveny jednak čl. 9 (monopoly společností), jednak čl. 10—15 (monopoly na výrobu střelného prachu, tisk a pod. Další trvání těchto monopolů bylo diktováno zájmem státu).

³⁶⁾ Viz řeč Francise Moore ve sněmovně obcí r. 1601 v Prothero, str. 113.

³⁷⁾ Viz řeč Francise Bacona ve sněmovně obcí r. 1601 v Prothero, str. 111—112.

³⁸⁾ Prothero, str. 112.

³⁹⁾ Srv. Baconovu řeč v Prothero, str. 112.

⁴⁰⁾ Prothero, str. 112.

⁴¹⁾ Srv. řeč Sira Roberta Cecila v rozpravě o monopolech. Prothero, str. 116.

⁴²⁾ Anglijskaja buržuasnaja revolucija, I, str. 65.

⁴³⁾ Výňatky ze zákona o monopolech, viz Prothero, str. 275. Ruský překlad v Zakonodatelstvo anglijskoj revolucii 1640—1660 gg. Sestavil N. P. Dmitrevskij, Moskva—Leningrad, 1946, str. 18 n.

Čl. 5 a 6 se týkaly ochrany nových užitečných vynálezů. Čl. 5 stanovil, že opatření zákona se nevztahují po dobu 21 let na patenty a povolení, dané „prvým a pravým vynálezci“ (*first and true inventors*). Ti mají zaručenu ochranu svých vynálezů a právo na jejich výlučnou výrobu a zpracování. Po dobu platnosti těchto patentů a povolení jsou všichni ostatní z výroby nového zboží vyloučeni. Článkem 5 se podtrhuje původní zásada ochrany vynálezů a jejich výlučného práva na výrobu vynalezené věci. Patenty a povolení ve smyslu tohoto článku neodporovaly zákonu a zůstaly v platnosti, jako by zákon nebyl vůbec přijat. Tato úprava se týkala patentů už existujících. Článek 6 jednal o budoucích patentech a povoleních k výlučné výrobě a zužitkování vynálezů. Jejich platnost byla omezena na 14 let. Tato úprava se stala základem moderního anglického patentního práva.⁴⁴⁾

Další důležitá ustanovení obsahovaly čl. 2 a 9: Článek 2 stanovil, že při zkoumání a rozhodování otázky, zda monopol neodporuje právu, se má přihlížet výhradně k obecnému právu. Toto ustanovení bylo velkým vítězstvím odpůrců monopolů, neboť podle obecného mínění soudců „monopol byl *prima facie* proti obecnému právu. . .“⁴⁵⁾ Naopak čl. 9 byl slabinou zákona. Ponechával totiž nadále v platnosti výlučná práva (monopoly) sdružení a společností, založených „... k udržování . . . obchodu a obchodování . . .“ V tomto ustanovení se, jak už jsme řekli, uplatnilo hledisko, hájené Baconem r. 1601. Čl. 9 tím dával koruně možnost dalšího prodeje monopolům, ne už jednotlivcům, nýbrž společnostem. Koruna této možnosti bohatě využila.

Stížnosti na monopoly se proto objevily hned na počátku jednání Krátkého parlamentu r. 1640. Zanedlouho poté, v srpnu 1640, se v „Prosbě dvanácti pairů o svolání nového parlamentu“ mluví o „... množství monopolů a jiných patentů, jimiž jsou velmi zatěžovány výrobky a průmysl tohoto království k velké a obecné škodě . . . lidu“.⁴⁶⁾

9. listopadu 1640 bylo sněmovnou obcí přijato usnesení, že práva zasedat v ní jsou zbaveni: a) všichni monopolisté; b) osoby, které se podílejí na monopolech nebo mají z nich nějaký prospěch; c) ti, kteří se domáhali uvěznění a potlačení odpůrců monopolů. Členům sněmovny se ukládala povinnost oznámit jména jim známých monopolistů, zasedajících ve sněmovně.⁴⁷⁾ V lednu 1641 byli skutečně vyloučeni ze sněmovny obcí někteří členové jako monopolisté (Webb, Wingham, Sandys aj.).⁴⁸⁾ Přijetí zmíněného usnesení předcházela bouřlivá rozprava o monopolech. Jeden z vůdců parlamentní oposice John Pym kritisoval 6. listopadu 1640 (tato řeč byla v podstatě stejná jako projev, který měl o monopolech v Krátkém parlamentu) ostře podporu monopolů se strany Tajné rady, Hvězdné komory a krále jako škodlivou a poukázal na těžké hospodářské a jiné důsledky

⁴⁴⁾ Srv. Holdsworth, IV, str. 353; Jenks, str. 130.

⁴⁵⁾ Holdsworth, IV, str. 349.

⁴⁶⁾ S. R. Gardiner, *The Constitutional Documents of the Puritan Revolution 1625—1660*, 3. vyd., Oxford, 1906, str. 135.

⁴⁷⁾ Ruský překlad usnesení v *Zakonodatělstvo anglijskoj revoljucii* . . . , str. 258.

⁴⁸⁾ *Zakonodatělstvo anglijskoj revoljucii*, str. 258, pozn. 1.

existence monopolů.⁴⁹⁾ Jiný řečník, John Culpepper, přirovnává monopolisty ke starozákonním „egyptským žábám“, prohlásil o nich dále: „... jsou to pijavice, které vysávají stát do takové míry, že téměř upadl do naprostého vyčerpání... někteří z nich se stydí za svá vlastní jména. Nosí masky, aby skryli znamení, které jim vtiskl znamenitý zákon posledního parlamentu krále Jakuba. Přikrývají se názvem sdružení. Vytvářejí všeliká pravidla, která jim slouží k tomu, aby nás vydírali a plnili své měšce. Jsou to lidé vlivní..... nejsou to drobní kupci, ale velcí obchodníci.“⁵⁰⁾

Nespokojenost s monopoly, které ochromily hospodářský život země a zbídačily její obyvatelstvo, stále rostla. Monopoly byly pokládány za jednu z nejvážnějších příčin stávajících obtíží. Tak např. obyvatelé Londýna a některých okolních hrabství uvádějí ve své petici z 11. prosince 1640 jako jednu z příčin četných potíží „... množství monopolů a patentů“.⁵¹⁾ Rovněž Velká remonstrace, předložená 1. prosince 1641 králi, mluví o monopolech v řadě článků.⁵²⁾

Podobných stížností na monopoly bylo mnoho. Přesto však myšlenka svobodného obchodu a podnikání nebyla ještě dlouho probojována. Za revoluce se požadavek odstranění monopolů a zavedení svobody obchodu často ozývá v peticích, traktátech a spiscích levellerů, kteří jako mluvčí drobné buržoasie hájili velmi energicky tento její naléhavý třídní zájem.

Pokud jde o Massachusetts, tam byla situace podstatně jednodušší. V nerozvinutém hospodářství kolonie totiž monopoly nehrály takovou úlohu jako v Anglii, a tak se vyskytují jak před vydáním „Zákoníku svobod“, tak po něm celkem poskovnu. Máme je dosvědčeny např. r. 1636 (na těžbu soli novým postupem⁵³⁾), r. 1644 (na tavení železa)⁵⁴⁾ apod. Pokud jde o jejich právní konstrukci, odpovídala v podstatě úpravě podle anglického zákona o monopolech z r. 1624. To znamená, že se udělovaly pouze vynálezům a sloužily jako prostředek ochrany vynálezu a jeho hospodářského využití vynálezcem. Poskytovaly se na dobu 10 nebo 21 let (je to obměna anglické úpravy: v Anglii se poskytovaly na 14 nebo 21 let za stanovených podmínek). Monopol uděloval nejvyšší orgán kolonie, zákonodárné shromáždění (v Anglii panovník). Monopoly mohli získat buď jednotlivci (např. zmíněný monopol z r. 1636), nebo společnosti (např. monopol na tavení železa r. 1644). Monopoly jiného druhu byly „Zákoníkem svobod“ zakázány (podobně jako v Anglii). Celkem vzato v případě monopolů navazují massachusettsští puritáni velmi úzce na anglický předrevoluční vývoj a právní úpravu této instituce.

⁴⁹⁾ Výňatky z Pymovy řeči (v ruském překladu) viz *Zakonodatělstvo anglijskoj revoljucii*, str. 256—257.

⁵⁰⁾ Výňatky z Culpepperovy řeči (v ruském překladu) viz *Zakonodatělstvo anglijskoj revoljucii* str. 257—258.

⁵¹⁾ Gardiner, str. 140.

⁵²⁾ Gardiner, str. 212 (čl. 27 a 37), str. 221—222 (čl. 115—119).

⁵³⁾ W. B. Weeden, *Economic and Social History of New England 1620—1789*, I, Boston—New York, 1890, str. 171.

⁵⁴⁾ J. G. Palfrey, *History of New England*, II, Boston, 1859, str. 53. Winthrop's Journal, II, 222—223.

Stejně jako v případě zrušení feudálních povinností tak i v případě monopolů přistoupili massachusettští purité k řešení už v době na počátku revoluce v Anglii. Tuto zajímavou skutečnost si vysvětlujeme tím, že na rozdíl od mateřské země, kde byl odpor dožívajících feudálních sil velmi silný a třídní situace velmi složitá, v Massachusetts byly pro rychlé a důsledné řešení obou právních zařízení příznivé podmínky. Projevilo se to i v řadě jiných důležitých otázek, jak to bude později ukázáno širším rozбором pramenů v chystané větší práci.

РЕЗЮМЕ

Историко-юридический анализ массачусетского «Кодекса свобод» (Body of Liberties) 1641 года составляет одну из важнейших задач, которые необходимо разрешить при постепенной обработке истории права Соединенных Штатов Америки в XVII столетии.

Это объясняется тем, что «Кодекс свобод» сыграл весьма важную роль в раннем американском праве, ибо:

1. он оказал весьма существенное влияние на законодательство новоанглийских поселений в XVII стол.,

2. указывает ясно связь старейшего американского права с правом английским. Устанавливает тесную связь с английской буржуазной революцией (1640—1660) и с дореволюционной борьбой прогрессивных сил в Англии против феодализма. В своих постановлениях он выражает как прогрессивные идеи и принципы английских пуританов, так и их консервативные, реакционные взгляды и теории.

3. он документирует то, что разные условия и потребности вызывают необходимость разной правовой регулировки определенного вопроса. Дело в том, что кодекс перенимал идеи, теории и принципы английских пуританов или нормы английского права не механически, а приспособлял их к конкретным потребностям поселения.

Связь с английским развитием, с одной стороны, и известная самостоятельность в обработке отдельных статей, с другой стороны, весьма явственны, в частности, в водных постановлениях кодекса. В резюмированной статье с этой точки зрения более подробно разработаны 10 и 9 статьи.

В ст. 10 речь идет об отмене некоторых феодальных обязанностей владельцев земли. В этом вопросе «Кодекс свобод» исходит из стремлений об урегулировании прав на землю в Англии в течение первой половины XVII стол. Но несмотря на это, регулировка прав на землю в Англии и в Массачусетс не была одинакова, ввиду разных условий в обеих странах:

В Англии речь шла об отмене рыцарского владения землей (tenure by

knight's service) и связанных с ним обязанностей и о его превращении в свободное владение согласно общему праву (free and common socage) при одновременном сохранении и феодальных обязанностей английских крестьян.

В Массачусетс рыцарского владения землей вообще не было. Земля там по хартии 1629 года находилась «... в свободном владении согласно общему праву (in free and common socage)». Таким образом, массачусетские колонисты были заинтересованы не в отмене рыцарского владения, а в отмене тех феодальных обязанностей и институтов, которые связывались со свободным владением согласно общему праву (free and common socage).

Равно ст. 9, касающаяся монополий, исходит из английского развития и связана с борьбой против монополий в Англии.

В XVI и XVII столетиях монополии в Англии выросли из условий разлагающегося феодального строя. Они были по существу исключительным правом отдельных лиц или обществ по производству определенного товара или по торговле им. Производственные (промышленные) монополии предшествовали торговым монополиям. Производственные (промышленные) монополии сыграли сначала прогрессивную роль, как форма охраны интересов изобретателей и как средство развития промышленности и хозяйства путем организации новых производственных отраслей и т. п. Позднее производственные (промышленные) монополии вместе с торговыми монополиями стали средством для сосредоточения производства или торговли в руках ограниченного количества отдельных лиц или обществ и тормозом дальнейшего развития производственных сил в Англии. Это вызвало длительную борьбу английской буржуазии против монополий, начавшуюся в конце правления Елизаветы и продолжавшуюся и во времена Стюартов. Законом Якова I (21 & 22 Jac. I. cap. 3) 1624 года монополии были по существу запрещены, но одновременно допускались исключения (монополии обществ или товариществ, или монополии в интересах государства). Закон предоставлял охрану «первым и подлинным изобретателям» (first and true inventors) и стал основанием английского патентного права. Недостатки закона вели к его обходу, и, таким образом, борьба против монополий продолжалась далее, даже и в период революции.

Ст. 9 «Кодекса свобод» исходит из закона Якова (21 & 22 Jac. I. cap. 3). Она по существу запрещает все монополии, но при аналогичных условиях предоставляет охрану изобретателям. Монополии этого рода предоставлялись отдельным лицам или обществам на точно установленное время при условии, что дело касалось нового полезного изобретения.

RESUMÉ

Die rechtshistorische Analyse des massachusettsischen „Kodex der Freiheiten“ (Body of Liberties) aus dem Jahre 1641 ist eine der wichtigsten Aufgaben, welche man bei der Bearbeitung der Rechtsgeschichte der USA des 17. Jahrhunderts lösen muß.

Der „Kodex der Freiheiten“ hat nämlich im frühen amerikanischen Recht eine wichtige Rolle gespielt:

1. Er hat ganz wesentlich die Gesetzgebung der neuenglischen Ansiedlungen im 17. Jahrhundert beeinflußt.

2. Er zeugt deutlich von dem Zusammenhang des ältesten amerikanischen Rechts mit dem englischen Recht. Er knüpft eng an die englische bürgerliche Revolution (1640—1660) und an den vorrevolutionären Kampf der fortschrittlichen Kräfte in England gegen den Feudalismus an. In seinen Bestimmungen kommen sowohl die fortschrittlichen Ideen und Grundsätze der englischen Puritaner als auch deren konservativen und rückschrittlichen Ansichten und Theorien zum Ausdruck.

3. Er ist ein Beleg dafür, daß unterschiedliche Bedingungen und Bedürfnisse verschiedene Regelungen einer bestimmten Frage nötig machen. Der Kodex hat nämlich die Ideen, Theorien und Grundsätze der englischen Puritaner und die Normen des englischen Rechts nicht mechanisch übernommen, sondern sie den konkreten Bedürfnissen der Ansiedlung entsprechend umgestaltet.

Die Beziehung zur englischen Rechtsentwicklung auf der einen Seite und eine gewisse Selbständigkeit in der Bearbeitung der einzelnen Artikel auf der anderen Seite sind besonders in den einleitenden Artikeln des Gesetzbuches bemerkbar. — In dem Aufsatz wurden von diesem Standpunkt aus die Artikel 10 und 9 eingehender bearbeitet.

In dem Artikel 10 handelt es sich um die Aufhebung gewisser feudaler Pflichten der Grundbesitzer. In dieser Frage knüpft der „Kodex der Freiheiten“ an die Bemühungen in England während der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts an, welche die Rechte zum Grund und Boden neu bestimmen wollten. Dennoch ist die Regelung der Bodenrechte in England und in Massachusetts nicht die gleiche, infolge der verschiedenen Umstände in beiden Ländern:

In England handelte es sich um die Aufhebung des ritterlichen Grundbesitzes (tenure by knights service) und der mit ihm verbundenen Pflichten, sowie um dessen Umgestaltung in freien Besitz nach allgemeinem Recht (free and common socage), wobei die feudalen Pflichten der englischen Bauern beibehalten wurden.

In Massachusetts gab es keinen ritterlichen Grundbesitz. Dort war der Grund und Boden nach der Charta aus dem Jahre 1629 „... in freiem Besitz nach allgemeinem Rechte (in free and common socage)“. Den Kolonisten in Massachusetts konnte es sich also nicht um die Abschaffung des ritterlichen Besitzes handeln, sondern um die Aufhebung jener feudalen Pflichten und Institutionen, welche

mit dem freien Besitz nach allgemeinem Rechte (free and common socage) zusammenhängen.

Auch Art. 9, welcher von den Monopolen handelt, knüpft an die englische Entwicklung an und hängt mit dem Kampf gegen die Monopole in England zusammen.

In England entsprossen die Monopole im 16. und 17. Jahrhundert aus den Bedingungen der zerfallenden feudalen Ordnung. Sie waren im wesentlichen ein ausschliessendes Recht von Einzelpersonen oder gewisser Gesellschaften zur Erzeugung einer bestimmten Ware, resp. zum Handel mit dieser. Zeitlich sind die Erzeugungs-(Industrie)-Monopole den Handelsmonopolen vorangegangen. Die Erzeugungs-(Industrie)-Monopole haben vorerst eine fortschrittliche Rolle als Form des Schutzes der Erfinderinteressen und dadurch, daß sie der Entwicklung der Industrie und der Wirtschaft durch Einführung neuer Industriezweige halfen, gespielt. Später wurden die Industriemonopole zusammen mit den Handelsmonopolen zum Instrument der Konzentration der Wirtschaft und des Handels in den Händen einer begrenzten Anzahl von Einzelpersonen oder Gesellschaften und zu einem Hindernis der weiteren Entwicklung der Produktionskräfte in England. Dies hat den langen Kampf der englischen Bourgeoisie gegen die Monopole hervorgerufen, der am Ende der Regierung Elisabeths anfang und zur Zeit der Stuarts fort dauerte. Durch das Gesetz Jakobs I. (21 & 22 Jac. I cap. 3) aus dem Jahre 1624 wurden die Monopole zwar verboten, doch wurden gleichzeitig Ausnahmen (Monopole der Gesellschaften, oder von Vereinigungen, Monopole im Interesse des Staates) zugelassen. Dieses Gesetz bot Schutz „den ersten und wahren Erfindern (first and true inventors)“ und bildete die Grundlage des englischen Patentrechtes. Die Mängel des Gesetzes führten zu seiner Umgehung durch die Krone, so daß der Kampf gegen die Monopole weiter fort dauerte, ja sogar auch während der Revolution.

Art. 9 des „Kodex der Freiheiten“ geht vom Gesetz Jakobs (21 & 22 Jac. I. cap. 3) aus. Er verbietet grundsätzlich alle Monopole. Er bietet aber unter ähnlichen Bedingungen den Erfindern Schutz. Monopole dieser Art wurden entweder Einzelpersonen oder Gesellschaften auf eine genau bestimmte Zeit unter der Bedingung erteilt, daß es sich um eine neu nützliche Erfindung handelt.